

Riksskådebanans idédokument

*Omslagsbilden: Han spelar i gatuvimlet. Namn? Han ruskar på huvudet.
Musiken är varm, bekant, bekväm, festlig. Varifrån kommer den? Sydeuropa, östeuropa? Låter den inte som cirkus? Framför honom på marken finns en liten burk. Någon lägger i en krona. Han nickar, och blåser vidare.*

Riksskådebanans idédokument

Riksskådebanans verksamhetsidé är att ordna möten mellan konst, kultur och människor där behoven finns, utifrån en rättvisaspekt. Organisationen står på en demokratisk grund och arbetar på individnivå med är att övertyga om värdet av och meningen med att erfarå något *som inte redan är känt*, i ”uppsökande verksamhet” i miljöer där man av hävd ställs och har ställts utanför det skattefinansierade kulturutbudet som i formell mening riktas till samtliga invånare och medborgare i det svenska samhället.

Organisationen övertygar också på individnivå genom uppsökande verksamhet om rätten och möjligheten att utveckla den egna konstnärliga förmågan antingen genom professionell utbildning eller genom amatörverksamhet och ideell verksamhet inom konst- och kulturområdet

Grunduppfattningen i skådebanerörelsen är att konst och kultur förändrar livsvillkor och livskvalitet, för individen, och förbättrar och fördjupar demokratin i samhället.

Konst och kultur finns överallt där människor finns; och på samma sätt som att alla människor har lika värde är det ytterst värdefullt att konsten skildrar allas liv och reflekterar över allas erfarenheter samt att konstens och kulturens mötesplatser finns överallt i samhället, och görs tillgängliga för alla på likvärdiga premisser.

För skådebanerörelsen är inte konst och kultur att förväxla.

Konsten är de konstnärliga uttrycken. Kulturen är de miljöer där de konstnärliga uttrycken expanderar, ges innehåll och tar form.

Riksskådebanans och rörelsens identitet

Ord och begrepp som är signifikativa för Riksskådebanan och skådebanerörelsen är solidaritetsrörelse, folkrörelse och folkbildande.

En folkrörelse kan inte begränsas till vissa regioner eller vissa delar av landet, folkrörelser är viljeinriktade; till folkrörelsens signum hör

en *egen inre vilja till demokrati*, underifrånperspektiv och lokala initiativ.

Skådebanerörelsen och Riksskådebanan exkluderar inte, organisationen är skapad av de människor och organisationer som har varit och är aktiva i den. Allt arbete i organisationen utförs i demokratisk anda och i demokratiska former.

Skådebanerörelsen hör hemma på den ideella arenan; där frivilligarbetet är väsentligt. Skådebanerörelsen är ingen affärsverksamhet.

I skådebanerörelsen är det viktigt att tala om verksamheten med en relevant terminologi som betonar allas delaktighet, därför att språket är en del av kulturen. Det är därför väsentligt att inte kamouflera organisationen genom att använda ett språk som associerar till företag som väljer att arbeta utifrån begrepp som ryms inom ramen för affärsstrategier, kommandon och auktoritetstro som leder till att verksamheten lätt kan förväxlas med något som den inte är,

Skådebanerörelsen anser att konstens och kulturens värde här ihop med människovärdet; och varje människas rätt att uppleva sitt människovärde. Skådebanerörelsen är främmande för att se kulturen och konsten som näringsverksamhet, eller ett som medel för något annat syfte än det egna.

Varhelst lokala önskemål om att starta skådebaneverksamhet kommer till uttryck så är det Riksskådebanans sak att bistå och på alla sätt vägleda och uppmuntra till att sådana initiativ och idéer uppmuntras och förverkligas.

Riksskådebanan, som bärs upp av en central styrelse med representanter för medlemsorganisationerna har ansvar för att samla hela skådebanerörelsen och för rörelsens gemensamma utveckling, samt svara för rörelsens allmänna inriktning. Riksskådebanan initierar även egen konst- och kulturverksamhet i utvecklande syfte. De regionala skådebanorna ska svara för egen verksamhet; ordna möten mellan konst, kultur och människor där behoven finns (*allt enligt stadgar för Riksskådebanan och regionala skådebanor*)

Skådebanerörelsen skapar opinion

I Riksskådebanans och skådebanerörelsens opinionsarbete uppmuntras en *kulturpolitik* som syftar till konst- och kulturupplevelser på likvärdiga villkor och till en utbildning i konstnärliga yrken.

Det finns en stor social snedrekrytering till den konstnärliga högskoleutbildningen; väsentligt större än inom andra utbildningsområden.

I sitt opinionsbildande arbete uppmuntrar Riksskådebanan och skådebanerörelsen till all slags ideell verksamhet och till amatörverksamhet inom det konstnärliga fältet.

Skådebanerörelsen arbetar offensivt, i öppna samtal och tar i detta arbete stöd i de egna medlemsorganisationerna. Skådebanerörelsen söker också samverka via lokala och regionala media för att i sitt opinionsbildande arbete öka kunskapen om vad rörelsen menar med kvalitet inom kulturens och konstens område, och vad man menar när man talar om allas rätt till delaktighet.

Riksskådebanan skapar opinion för att öka besökarnas/ publikens mandat i alla sammanhang där konst- och kulturhändelser är i fokus för samhällets intresse.

Skådebanerörelsen tar ansvar

Riksskådebanan och skådebanerörelsen främsta ansvar och uppgift att följa stadgarna, att självklart ha sin sympati hos dem som ska erfara en upplevelse *som ännu inte blivit av*, samt att ständigt ta initiativ till samtal om konstupplevelser.

I mötet mellan konst och kultur och människor är skådebanerörelsen en aktiv och medveten länk, en förmedlare eller en mäklare. Sättet att ordna möten kan variera. Ansvaret handlar om att ordna möten där mötets kvalitet fokuseras, och att alla människor som är med om mötet känner sig delaktiga.

Möten mellan konst, kultur och människor ska vara meningsfulla. Dessa möten ska

karaktäriseras av ömsesidigt ansvar. Ansvaret för kvalitet innebär till det yttre och formella aktiv samverkan med dem som arbetar både professionellt och ideellt med konst och kultur, och till det inre att konst som karaktäriseras av kvalitet *ska beröra*.

I begreppet *ömsesidigt ansvar* ingår ett stort hänsynstagande i alla riktningar. Skådebanerörelsen arbete är inte att förväxla med en "marknadsförare" av konst och kulturhändelser. Däremot arbetar skådebanerörelsen främst genom aktiv "uppsökande verksamhet" med att informera om händelser inom konst – och kulturområdet. Skådebanerörelsen tar självständigt ställning till vilka kulturarrangemang eller andra kulturhändelser som man vill samla publik till och informera om. Framförallt ska all informationen ges på mottagarens villkor.

Ansvaret för att organisationens verksamhet håller måttet när det gäller både idé, innehåll och utveckling ligger hos skådebaneorganisationens samtliga medlemsorganisationer, förtroendevalda och anställda. Människosynen i skådebanerörelsen handlar om just ansvar och solidaritet, om alla människors lika värde. Det vill säga vem du än är och var du än är i livet så är ditt människovärde orubbat. Alla människor är lika mycket värda.

Riksskådebanans och skådebanerörelsens ansvar handlar således om att ständigt initiera till samtal, till kommunikation mellan alla dem som är med om en konst- och kulturhändelse och samtal med dem *som ännu inte* erfarit dessa konst- och kulturmöten.

Skådebanan och "det publika"

Riksskådebanan och skådebanerörelsen använder ordet publik med viss försiktighet. Ordet publik bör inte förväxlas med *passivitet* eller *kund*. Ordet publik är dessutom inte relevant när det till exempel gäller att öka engagemanget för *läsande*. Biblioteken har ju ingen publik, utan besökare som väljer att låna böcker.

Publik är däremot ett ord som ligger nära ordet publicera – det handlar om det allmänna, det offentliga, det *publika*. Tänk public service! På samma sätt som det som publiceras – är till för en publik, är naturligtvis publiken en förutsättning för det publicerade. Om det publicerade inte når en publik så har det ringa värde.

Skådebanerörelsens uppgift är att verka för denna sak; det vill säga *värdet av* att det som skrivs och som har kvalitet blir publicerat, och att det publicerade blir läst, värderat, granskat, diskuterat, ifrågasatt etc.

Samt *värdet av* att det som är viktigt för individens och samhällets frihet, utveckling och demokrati *även blir finansierat av samhället*.

Det som enbart skapas ”för en publik” har sällan varken det största konstnärliga värdet eller demokratiska värdet. Förhållandet kan istället vara det helt motsatta. Den kommersialiserade kulturen prioriterar lönsamhet, och ser inte publiken som ett mål utan som ett medel.

Skådebanan tror på kvalitet

När Riksskådebanan och skådebanerörelsen talar om kvalitet – avses bland mycket annat experiment, uppmuntran, risker, ifrågasättanden, gränsöverskridanden, det oförutsedda. Skådebanerörelsen syftar på mångfald.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen uppmuntrar till berättelser om miljöer och händelser i alla sociala och kulturella skikt. Riksskådebanan och skådebanerörelsen uppmuntrar till att de berättelser berättas (i alla tänkbara konstnärliga uttrycksformer) som annars inte blir berättade; inte minst därför att de inte anses bli kommersiellt framgångsrika.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen uppmuntrar till bildning i konst och kultur. På samma sätt som erfarenheter ger kunskaper inom exempelvis idrotten, leder också erfarenheter inom konst- och kulturområdet till *bildning* i konst och kultur.

I en ständigt förändrad värld med nya konstnärliga impulser och intryck, och där även själva förändringen beskrivs genom alla slags konstnärliga uttryck – är det angeläget att

skådebanerörelsen är med och bejakar denna utveckling och låter sig bildas inom den. Idéer om vad som är ”bra” eller ”dålig” konst är inte så sällan kulturbetingat. Kvalitet är i mycket en fråga om uppsåtet bakom ett konstverk.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen uppmuntrar varhelst tillfälle ges till ett fortsatt samarbete med studieförbund, amatörorganisationer och andra intressenter inom konstområdet – för att öka förståelsen och nyfikenheten och ödmjukheten till den samlade kunskap som rymts i alla slags konstnärliga erfarenheter.

Skådebanerörelsens betydelse för samhället

Riksskådebanan och skådebanerörelsen har förväntningar på samhället.

Riksskådebanans och skådebanerörelsens uppfattning är att konst och kulturpolitik är en viktig samhälllig uppgift – och att en fri demokratisk och solidarisk rörelse som skådebanerörelsen är och har varit – är mycket betydelsefull för samhällets utveckling och kulturpolitikens förverkligande.

Skådebanerörelsen, genom att övertyga om sitt eget värde, och kvalificera sig genom uppsökande verksamhet och genom att ständigt ordna nya möten mellan konst, kultur och människor där behoven finns har alla förutsättningar att även spela en stor roll inom framtidens kulturpolitik.

Denna uppfattning är helt oberoende av om samhällsorganisationen förändras så att till exempel större geografiska regioner kommer att spela en större roll på statens bekostnad.

Riksskådebanan och skådebanerörelsens behov av samhällsbidrag – skattemedel – för sin egen finansiering motiveras av den samhällsnytta och oegennyttiga som präglar verksamheten.

Då den uppsökande verksamheten – av övertyga om något som inte efterfrågas – är den centrala uppgiften faller det på sin egen orimlighet att denna verksamhet skulle kunna självfinansieras.

Skådebanerörelsens uppgift kan här liknas vid annan samhällsnytta – där både formerna för verksamheten och verksamhetens innehåll syftar till att förstärka varje enskild människas

förmåga att tillgodogöra sig sina demokratiska rättigheter i ett öppet och fritt samhälle.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen företräder konstbesökarnas och publikens ”konsumentintresse” både i relationen till myndigheter och till institutioner, i så måtto att rörelsen anser att priset har betydelse för tillgången till konsten och kulturen.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen anser att samhällsstödda institutioner inom konstens och kulturens område ska ha inga eller mycket låga avgifter.

Skådebanerörelsen och samverkan

Riksskådebanan och skådebanerörelsen bör samarbeta mera med intressenter inom den så kallade främjandesektorn, och samtidigt med stor generositet ständigt ställa sig inför utmaningen att ompröva det mycket gamla och traditionellt definierade begreppet ”främjare” som något i det närmaste institutionellt. Främjare kan finnas i mycket skiftande miljöer och sammanhang. Samarbetet bör fördjupas med alla slags kulturaktörer som arbetar utan kommersiellt uppsåt. Inte minst inom den ideella sektorn finns det stora behov av samverkan och samarbeten.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen ska självfallet inta en offensiv och likvärdig roll i samverkan med skilda konstnärer och kulturaktörer.

Inre arbete i organisationen

Skådebaneverksamheten kan utföras både av anställda och av förtroendevalda. Anställda och förtroendevalda har dock skilda roller (*se stadgar för Riksskådebanan och regionala skådebanor*)

Förtroendevalda i Riksskådebanan och i skådebanerörelsen företräder den sak som den styrelse arbetar efter där de är invalda.

Dock har de förtroendevalda sin bas och förankring i skådebanerörelsens medlemsorganisationer .

De personer som ska väljas för förtroendeuppdrag i skådebaneorganisationen

ska vara nominerade av någon av skådebanerörelsens medlemsorganisationer, och ha sin identitet där.

När det gäller Riksskådebanans och skådebanerörelsens eget inre arbete är det viktigt att förtroendevalda tar aktivt ansvar för verksamhetens utveckling, och följer den demokratiska ordning som säger att det är skådebaneorganisationen själv som beslutar om och reviderar sin egen verksamhet. Till detta hör att Riksskådebanan och skådebanerörelsen fortlöpande granskar och ifrågasätter den egna arbets- och organisationsformen för att förhindra målförskjutning. Som ett komplement till ovensagda är det viktigt att tillägga att att i styrelser för regionala skådebanor – dvs den nuvarande organisationsformen, som i hög grad dominerar rörelsen - bör varje enskild styrelseledamot vara personligen intresserad av sitt styrelseuppdrag.

Varje styrelseledamot var hon än befinner sig i organisationen bör ges möjlighet till en ordentlig introduktion; både vad det gäller styrelseledamotens mandat och skådebanerörelsens mål och idé. Det är heller inte oviktigt att varje styrelseledamot varhelst hon än är i organisationen väljer en för henne specifik och avgränsad arbetsuppgift utifrån den egna övertygelsen att denna uppgift är väsentligt för helheten.

Riksskådebanan och skådebanerörelsen anser att styrelsemöten i de egna organisationsleden kan och bör hållas i olika konstnärliga miljöer; på teatern, hos museet, på biblioteket, i filmstudion, hos konstnärer etc.

Detta inte minst utifrån föreställningen att den så kallade vi-känslan, själva tilliten bland dem som är aktiva i skådebanearbetet, kan förstärkas om rörelsen är trogen den egna idén om att möten mellan konst och kultur och människor är meningsfulla och utvecklande.

Styrelseledamöter i skådebanestyrelser bör genom skådebanerörelsen själv ges riktiga möjligheter till inspiration för att kunna fullgöra skådebaneuppdraget inte minst bör man bli införstådd med metoderna för uppsökande verksamhet.

Skådebanerörelsens arbetsgivaransvar

I de fall där skådebaneorganisationen har anställda, bygger varje anställning på samverkan mellan förtroendevalda och anställda.

I en folkrörelseorganisation är det viktigt att betona att det aldrig kan bli fråga om en *"beställar- och utförare- relation"* mellan anställd och styrelse.

I skådebaneorganisationen handlar det lika mycket om att den anställde har en styrelse som stöd i sitt arbete, också i det praktiska arbetet, som att en styrelse har stöd och hjälp av dem som är anställda.

Det ligger i sakens natur att den som är anställd snabbt blir mera förtroelig med organisationen än den förtroendevalda; detta ska ses som en fördel i organisationen varför den som är anställd ska ha ett stort och väsentligt inflytande då det gäller att dra slutsatser av organisationens erfarenheter. På styrelserna kommer det an att lägga fast riktlinjer och att öka samverkan med skådebanan i de organisationer som står för nomineringarna av varje styrelses ledamöter.

Arbetsgivaransvaret vilar på varje styrelse; det är dock inte hela styrelsens sak att föra arbetsgivar samtals med den anställde. Den saken ska delegeras till ordföranden eller någon annan som styrelsen utser. Riksskådebanan och skådebanerörelsen ska agera som en mönsterarbetsgivare.

